

Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija
Patērētāju tiesību aizsardzības centrs

K.Valdemāra ielā 157, Rīgā, LV – 1013 • tālr. (+371) 67388624 • fakss (+371) 67388634 • e-pasts: ptac@ptac.gov.lv

(..)

SIA „NARATS AG”
Reģ.Nr.40003593187
R.Blaumaņa ielā 14
Jūrmalā, LV-2015

LĒMUMS
par nevienlīdzīgiem un netaisnīgiem līguma
noteikumiem
Rīgā

2008.gada 8.septembrī

Nr.42-lg

Patērētāju tiesību aizsardzības centrā (turpmāk - *PTAC*) 2008.gada 10.maijā saņemts (..) (turpmāk – *Patērētājs*) 2008.gada 6.maija iesniegums (turpmāk – *Iesniegums*) par 2005.gada 26.jūnijā starp SIA „NARATS AG” (turpmāk – *Sabiedrība*) un *Patērētāju* noslēgtajā uzņēmuma līgumā Nr.(..) (turpmāk – *Līgums*) iekļautās šķīrējtiesas klauzulas atbilstību *Patērētāju tiesību aizsardzības likumam* (turpmāk - *PTAL*).

Iesniegumā izteikts lūgums *PTAC* izvērtēt un pieņemt lēmumu, vai *Līguma* 8.9.punktā iekļautā šķīrējtiesas klauzula *Patērētājam* ir juridiski saistoša.

PTAC, izvērtējot lietā esošos materiālus, **konstatē** sekojošo:

1. 2005.gada 26.jūnijā starp *Sabiedrību* un *Patērētāju* tika noslēgts *Līgums*, ar kuru *Sabiedrība* atbilstoši *Līguma* 1.1.punktam uzņēmās veikt mājas rekonstrukcijas darbus saskaņā ar *Līguma* noteikumiem un *Līguma* 1.2.punktā minēto dokumentāciju par kopējo *Līguma* summu Ls 17`621,97.

2. 2008.gada 10.maijā *PTAC* saņēma *Patērētāja* 2008.gada 6.maija *Iesniegumu*.

3. Izvērtējot *Iesniegumā* minētos apstākļus un *Līguma* noteikumus, *PTAC* 2008.gada 9.jūnijā ar vēstuli Nr.21-04/4827-J-202 (turpmāk – *Skaidrojuma pieprasījums*) informēja *Sabiedrību* par saņemto *Iesniegumu* un, ievērojot *PTAL* 25.panta astotās daļas 1.punkta noteikumus, kā arī, pamatojoties uz Ministru kabineta 2006.gada 1.augusta noteikumu Nr.632 *Patērētāju tiesību aizsardzības*

centra nolikums 6.3. un 6.4.apakšpunktu (turpmāk – *MK noteikumi*), pieprasīja *Sabiedrībai* iesniegt *PTAC*:

1) rakstveida skaidrojumu par *Līguma* 8.9.punktā minētā noteikuma atbilstību *PTAL*;

2) informāciju par to, vai šādi līguma projekti tiek piedāvāti arī citām personām, kas atbilst *PTAL* 1.panta 3.punktā noteiktajai „patērētāja definīcijai”, iesniedzot divu ar patērētājiem noslēgto līgumu kopijas un vienu līguma projektu;

3) informāciju par veiktajām darbībām sakarā ar konstatēto netaisnīgo *Līguma* 8.9.punkta izslēgšanu vai grozīšanu (t.i. patērētājiem piedāvāto līgumu projektu grozīšana, *PTAC* konstatēto netaisnīgo līguma noteikumu atzīšana par spēkā neesošiem un pārtraukšana pildīt ar patērētājiem noslēgtajos līgumos.

Vienlaikus *PTAC Skaidrojuma pieprasījumā* aicināja *Sabiedrību* iesniegt *PTAC* pierādījumus par *Līguma* noteikumu apspriešanu.

4. 2008.gada 20.jūnijā *PTAC* saņēma *Sabiedrības* 2008.gada 18.jūnija atbildes vēstuli uz *PTAC Skaidrojuma pieprasījumu* (turpmāk – *Paskaidrojums*). *Paskaidrojumā Sabiedrība* norāda, ka pirms tika parakstīts *Līgums*, *Patērētājam* bija iesniegts uzņēmuma līguma projekts, ar kuru *Patērētājs* iepazinās. Tāpat *Sabiedrība* atzīmē, ka parakstītais *Līgums* ir atbilstošs iepriekš *Patērētājam* iesniegtajam līguma projektam, tādejādi *Patērētājam* ir bijusi reāla iespēja ietekmēt līguma noteikumus, tomēr, neskatoties uz to, *Patērētājs* to nav uzskatījis par vajadzīgu. Vienlaikus *Sabiedrība Paskaidrojumā* norāda, ka līguma projekti, kas būtu atbilstoši *Līgumam*, citiem patērētājiem netiek piedāvāti.

Paskaidrojumam pievienota Jūrmalas pilsētas tiesas 2006.gada 1.novembra sprieduma kopija, ar kuru noraidīta *Patērētājas* 2005.gada 30.novembra prasība pret *Sabiedrību* par *Līguma* atzīšanu par spēkā neesošu, kā arī divu ar patērētājiem noslēgtu līgumu un sagatavota līguma projekta kopijas.

5. 2008.gada 11.augustā *PTAC* ar vēstuli Nr.21-04/6529-J-212 pilnīgai un objektīvai lietas apstākļu izvērtēšanai, pamatojoties uz *Administratīvā procesa likuma* 59.panta pirmo, otro un ceturto daļu, *PTAL* 25.panta ceturtais daļas 4.punktu un *MK noteikumu* 6.3. un 6.4.apakšpunktu, aicināja *Patērētāju* sniegt *PTAC* rakstveida viedokli par *Paskaidrojumā* minētajiem apstākļiem, iesniegt šķīrējtiesas nolēmuma kopiju, ar kuru apmierināta *Sabiedrības* prasība, kā arī citus *Patērētāja* rīcībā esošos lietas materiālus, kas ir saistīti ar šķīrējtiesas nolēmumu un uz tā pamata Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas izdoto izpildu rakstu par naudas piedziņu.

6. 2008.gada 21.augustā *PTAC* saņēma *Patērētāja* 2008.gada 19.augusta vēstuli ar viedokli (turpmāk – *Atbildes vēstule*). *Patērētājs Atbildes vēstulē* norāda, ka sākotnēji *Sabiedrības* piedāvātajā līguma projektā bija paredzēta Latvijas Republikas vispārējās jurisdikcijas tiesa, nevis šķīrējtiesa. Savukārt *Līguma* parakstīšana notika sasteigti, bez iespējas salīdzināt noslēdzamā *Līguma* tekstu ar sākotnēji *Sabiedrības* piedāvātā līguma projekta redakciju. Tāpat *Patērētājs* atzīmē, ka līgumu ar iekļautu šķīrējtiesas klauzulu nebūtu parakstījis.

Attiecībā uz *PTAC* lūgumu pievienot *Atbildes vēstulei* šķīrējtiesas nolēmumu, *Patērētājs* norāda, ka tā rīcībā nav Juridisko risinājumu un pētījumu palātas šķīrējtiesas spriedums, taču ir Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2006.gada 6.februāra lēmums, ar kuru apmierināts *Sabiedrības* pieteikums par izpildu raksta izsniegšanu Juridisko risinājumu un pētījumu palātas šķīrējtiesas 2005.gada 20.decembra spriedumam lietā Nr.C-001/11/05.

PTAC kompetencē saskaņā ar *PTAL* 25.panta ceturtās daļas 4. un 6.punkta noteikumiem, ietilpst par patērētāju tiesību pārkāpumiem saņemto patērētāju iesniegumu izskatīšana, palīdzības sniegšana patērētājiem konfliktu risināšanā ar ražotājiem, pārdevējiem vai pakalpojumu sniedzējiem, kā arī patērētāju likumīgo prasību izpildes pieprasīšana, un patērētāju tiesību ievērošanas uzraudzība līgumu projektos un līgumos, ko patērētāji slēdz ar ražotājiem, pārdevējiem vai pakalpojumu sniedzējiem, arī normatīvajos aktos paredzēto darbību veikšana, lai ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs grozītu līguma projektu vai pārtrauktu pildīt līguma noteikumus, ja līguma projektā vai noslēgtajā līgumā konstatēti netaisnīgi vai neskaidri noteikumi. Patērētāja tiesību pārkāpumi uzskaitīti *PTAL* 3.pantā. Ņemot vērā iepriekš minēto, *PTAC* savas kompetences ietvaros ir izvērtējis *Līguma* noteikumus un, ņemot vērā *Paskaidrojumā* minētos apstākļus un citus *PTAC* rīcībā esošos lietas materiālus, **norāda:**

[1] *PTAL* 6.panta piektā daļa nosaka, ka „*līguma noteikums vienmēr ir uzskatāms par savstarpēji neapspriestu, ja līgums sastādīts iepriekš un patērētājam nav bijis iespējams ietekmēt attiecīgā līguma noteikumus*”.

Arī Eiropas Kopienų 1993.gada 5.aprīļa direktīvas Nr. 93/13/EEK Par netaisnīgiem līguma noteikumiem patērētāju līgumos (kuras normas ir iekļautas *PTAL*) 3.panta 2.punktā noteikts, ka nosacījums vienmēr uzskatāms par neapspriestu, ja tas ir bijis sagatavots jau iepriekš un patērētājam līdz ar to nav bijusi iespēja ietekmēt šā nosacījuma saturu, īpaši tas ir iepriekš formulētu tipveida līgumu kontekstā.

PTAL 6.panta sestajā daļā noteikts: „*Ja ir apspriesti līguma atsevišķi noteikumi vai atsevišķu noteikumu attiecīgi aspekti, tad nevar uzskatīt, ka savstarpēji apspriesti ir arī pārējie līguma noteikumi.*”. Turklāt, lai konstatētu, vai attiecīgais līguma noteikums ir apspriests, ir jāņem vērā *PTAL* 6.panta piektajā un septītajā daļā noteiktais.

PTAL 6.panta septītā daļa nosaka, ka „*Ja ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs apgalvo, ka līguma noteikumi ir savstarpēji apspriesti ar patērētāju, viņa pienākums ir to pierādīt*”.

PTAC norāda, ka *PTAL* izpratnē pat skaidri izteikts patērētāja apliecinājums, ka viņš ir iepazīstināts ar līguma standartnoteikumiem un vienojies par tiem, neizslēdz direktīvas piemērošanu (skat. Zadraks G. Netaisnīgu noteikumu direktīvas reforma. Likums un Tiesības, 2005., 4). Ja apspriešana ir formāla (piemēram, personas paraksts līgumā), tad to nedrīkstētu pieņemt kā apspriešanu *PTAL* izpratnē.

Lai arī līgumu patērētājs ir parakstījis, tomēr *PTAL* ir paredzēti izņēmumi no vispārējiem līgumu noslēgšanas noteikumiem: netaisnīgs līguma noteikums var tikt atcelts, ja tas nav ticis apspriests. Tikai līguma parakstīšana no patērētāja puses un informētība par līguma saturu nav uzskatāma par apspriešanu.

Par apspriestiem līguma noteikumiem uzskatāmi līguma noteikumi, par kuriem līgumslēdzēji savstarpēji apspriežot (savstarpēji apmainoties viedokļiem) ir vienojušies. Līdz ar to parakstīts līgums pats par sevi nav pietiekams pierādījums tam, ka līgumslēdzēji savstarpēji apsprieda katru līguma noteikumu atsevišķi (skatīt, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 7.marta spriedumu lietā Nr.C30519003, SKA-59 motīvu daļas 14.punktu).

PTAL 6.panta septītās daļas noteikumi uzliek pierādīšanas pienākumu pārdevējam gadījumos, kad pastāv domstarpības par to, vai attiecīgie līguma noteikumi ir vai nav savstarpēji apspriesti. Tādējādi Sabiedrībai ir pienākums pierādīt, ka Līguma noteikumi ir savstarpēji apspriesti ar Patērētāju. *PTAC* konstatē, ka *Sabiedrība* nav iesniegusi pierādījumus, kas apliecinātu *Līguma* noteikumu savstarpēju apspriešanu ar *Patērētāju*, kā to nosaka *PTAL* 6.panta septītās daļas noteikumi. Līdz ar to *PTAC*, pamatojoties uz *Administratīvā procesa likuma* 161.panta pirmo daļu, izņemot *Līguma* būtiskās sastāvdaļas, vērtē *Līguma* noteikumus kā neapspriestus ar *Patērētāju*.

Vienlaikus *PTAC* norāda, ka arī Eiropas Kopienu tiesa, analizējot Eiropas Padomes 1993.gada 5.aprīļa direktīvu 93/13/EEK *Par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos*, ir norādījusi, ka: „*Aizsardzība, ko direktīva piešķir patērētājiem, attiecas arī uz gadījumiem, kad patērētājs, kurš ar pārdevēju vai piegādātāju ir noslēdzis līgumu, kurā ietverts negodīgs noteikums, nav atsaucies uz šī noteikuma negodīgo raksturu vai nu tādēļ, ka viņš nezina savas tiesības, vai tādēļ, ka no atsaukšanās uz tām viņu ir atturējuši izdevumi, ko radītu prasības izskatīšana tiesā*” (sk. Eiropas Kopienas Tiesas 2002.gada 21.novembra spriedumu lietā *Cofidis SA pret Jean-Louis Fredout*, C-473/00, 34.punktu).

[2] *PTAL* 6.panta pirmajā daļā noteikts, ka ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs nedrīkst piedāvāt tādus līguma noteikumus, kas ir pretrunā ar līgumslēdzēju pušu tiesiskās vienlīdzības principu, šo likumu un citiem normatīvajiem aktiem. Savukārt *PTAL* 3.panta 2.punkts paredz to, ka patērētāja tiesības ir pārkāptas, ja nav ievērots līgumslēdzēju pušu vienlīdzības princips un līguma noteikumi ir netaisnīgi.

[3] *Līguma* 8.9.punkts nosaka: „*Līdzēji strīdus risina savstarpēju sarunu ceļā. Ja šādā veidā strīdu atrisināt nav iespējams, tad jebkurš strīds, domstarpība vai prasība, kas izriet no šī līguma, kas skar to vai tās pārkāpšanu, izbeigšanu vai spēkā neesamību tiks galīgi izšķirts Juridisko risinājumu un pētījumu palātas šķīrējtiesā saskaņā ar šīs šķīrējtiesas reglamentu viena šķīrējtiesneša sastāvā.*”

PTAC konstatē, ka *Līgumu* 8.9.punkts paredz strīdu un domstarpību risināšanu tikai šķīrējtiesā.

Saskaņā ar *PTAL* 6.panta trešās daļas 7.punkta noteikumiem par netaisnīgiem līguma noteikumiem uzskatāmi noteikumi, kas "izslēdz vai kavē patērētāja tiesības vērsties patērētāju tiesību aizsardzības iestādēs vai tiesā, paredz strīdu izskatīšanu tikai šķīrējtiesā".

PTAC norāda, ka gadījumā, ja strīda izšķiršana ir paredzēta tikai šķīrējtiesā, tiek ierobežota patērētāja izvēles brīvība. Tādējādi šāds līguma noteikums kā *Līguma* 8.9.punkts daļā: „Ja šādā veidā strīdu atrisināt nav iespējams, tad jebkurš strīds, domstarpība vai prasība, kas izriet no šī līguma, kas skar to vai tās pārkāpšanu, izbeigšanu vai spēkā neesamību tiks galīgi izšķirts Juridisko risinājumu un pētījumu palātas šķīrējtiesā saskaņā ar šīs šķīrējtiesas reglamentu viena šķīrējtiesneša sastāvā” nostāda patērētāju savu tiesību realizācijai neizdevīgā stāvoklī un atbilstoši *PTAL* 6.panta trešās daļas 1. un 7.punkta noteikumiem (kontekstā ar *PTAL* 5.panta otrās daļas 5.punkta noteikumiem) uzskatāms par netaisnīgu un spēkā neesošu līguma noteikumu.

PTAC vērš uzmanību uz Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta spriedumu, kurā atzīts, ka šķīrējtiesas klauzula ar patērētāju noslēgtā līgumā uzskatāma par netaisnīgu līguma noteikumu, ja konkrētais līguma noteikums atbilst *PTAL* 6.pantā noteiktajām netaisnīga līguma noteikuma pazīmēm (skat., Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 7.marta spriedumu lietā Nr.C30519003 (SKA-59)). Ņemot vērā augstāk minēto, *PTAC* norāda, ka *Līguma* 8.9.punkts ir atzīstams par netaisnīgu līguma noteikumu.

Papildus *PTAC* norāda, ka Latvijas tiesību zinātņu profesors Kalvis Torgāns saistībā ar *PTAL* 6.panta trešās daļas 7.punktu ir norādījis, ka: „*laujot bez ceremonijām patērētājam uzspiest vienu šķīrējtiesnesi un ar to viņam atņemot iespēju uz lietas izskatīšanu tiesā, tiek pārkāpts Patērētāju tiesību aizsardzības likums*” (K.Torgāns. *Šķīrējtiesas Latvijā: vajadzīgas radikālas pārmaiņas*. Jurista Vārds, 11.01.2005.). K.Torgāns skaidro, ka šķīrējtiesas process galvenokārt ir domāts strīdu izskatīšanai starp komersantiem, kas noteikts arī UNCITRAL noteikumos (United Nation Comission On International Trade Rule, Arbitrion rules, Genaral Assembly Resolution 31/98), kas pārņemti daudzu Latvijas šķīrējtiesu reglamentos.

PTAC ņem vērā arī to, ka *Sabiedrības Paskaidrojuma* pievienotajos ar citiem patērētājiem noslēgtajos līgumos, kā arī sagatavotajā līguma projekta redakcijā nav ietvertas šķīrējtiesas klauzulas un punkti, kas paredz strīdu izskatīšanas kārtību ir izteikti atbilstoši *PTAL* noteiktajām normām, līdz ar to atbilstoši šajā administratīvajā aktā norādītajam *PTAC* nav pamata uzlikt *Sabiedrībai* par pienākumu grozīt patērētājiem piedāvāto līguma projektu.

[4] *PTAC* norāda, ka saskaņā ar *PTAL* 6.panta astotās daļas noteikumiem, ražotāja, pārdevēja vai pakalpojuma sniedzēja un patērētāja noslēgtajā līgumā ietvertie netaisnīgie noteikumi nav spēkā no līguma noslēgšanas brīža, bet līgums paliek spēkā, ja tas var pastāvēt arī turpmāk, kad izslēgti netaisnīgie noteikumi.

Ņemot vērā iepriekš minēto, **PTAC** saskaņā ar *Administratīvā procesa likuma* 55.panta 1.punktu, 76.panta otro daļu, *Valsts pārvaldes iekārtas likuma* 10.panta pirmo daļu, *Patērētāju tiesību aizsardzības likuma* 1.panta 2., 3., 4.punktu, 3.panta 2.punktu, 5.panta pirmo daļu, 5.panta otrās daļas 5.punktu, 6.panta pirmo daļu, trešās daļas 1. un 7.punktu, 6.panta ceturto, piekto, sesto, septīto un astoto daļu, kā arī 33.panta 1.daļu, pamatojoties uz *PTAL* 25.panta ceturtnās daļas 4. un 6.punktu, atbilstoši šajā administratīvajā aktā norādītājam, **uzdod Sabiedrībai:**

pārtraukt pildīt ar patērētājiem noslēgtajos līgumos identiska satura līguma noteikumus, kurus patērētājs un Sabiedrība nav savstarpēji apsprieduši, kā Līguma 8.9.punkts daļā: „Ja šādā veidā strīdu atrisināt nav iespējams, tad jebkurš strīds, domstarpība vai prasība, kas izriet no šī līguma, kas skar to vai tās pārkāpšanu, izbeigšanu vai spēkā neesamību tiks galīgi izšķirts Juridisko risinājumu un pētījumu palātas šķīrējtiesā saskaņā ar šīs šķīrējtiesas reglamentu viena šķīrējtiesneša sastāvā.”

Saskaņā ar *Administratīvā procesa likuma* 70.panta pirmo daļu, 76.panta pirmo daļu un otro daļu, 79.panta pirmo daļu un *Patērētāju tiesību aizsardzības likuma* 25.panta pirmo daļu šo administratīvo aktu adresāti var apstrīdēt Latvijas Republikas Ekonomikas ministrijā viena mēneša laikā kopš tā paziņošanas adresātiem, iesniedzot iesniegumu *Patērētāju tiesību aizsardzības centrā*, Rīgā, K.Valdemāra ielā 157.

Direktore

(paraksts)

B.Vītoliņa

(zīmogs)

(...)

IZRAKSTS PAREIZS